

DAVID VAN BODEGOM

NOOD BREEKTWET

ROMAN



PROMETHEUS

NOOD BREEKT WET

DAVID VAN BODEGOM

Nood breekt wet

2012 Prometheus Amsterdam

© 2012 David van Bodegom
Omslagontwerp Femke Tomberg
Foto omslag Carolien Sluimers
Foto auteur Daniel Cohen
Zetwerk en opmaak Willem Morelis
www.uitgeverijprometheus.nl
www.davidvanbodegom.nl
ISBN 978 90 446 1594 4

Drie keer links is ook rechts.

INHOUD

Negenendertig-drie 9

1 VOORSPEL

De leugen 15

Contrast 17

Laatste avond 21

Brothers from different mothers 24

Negenendertig-vier 30

2 DROGE TIJD

Atoopi 35

Prudentia 42

De kruiwagen 46

Avondronde 54

Zorg zonder franje 58

Markt 75

Hagenpreek 88

Tandarts 99

Arcadië 103

Negenendertig-vijf 108

3 EERSTE REGEN

Gedachtestop 113

De tweede dag voelt iedereen zich beter 121

Couleur locale 131

Markt op vrijdag 138

Het andere Afrika 143

Idool 166
Negenendertig-zes 175

4 REGENTIJD

Water in bloed 179
Dog eat dog 187
Druppel 192
Nood breekt wet 203
Overleg 212
Noodrit 222
Negenendertig-zeven 231

5 FINALE

Ziek 235
Laatste krachten 241
No active substances 247
In dubio abstine 252
Negenendertig-acht 263

6 NASPEL

Overdracht 267
Eerste hulp 274
De uitslag 281
Het besluit 283
Negenendertig-negen 286

7 SLOT

Retour 291
Veertig-nul 292

Negenendertig-drie

De temperatuur steeg nu iedere dag. Hij legde de thermometer op de stoel naast het bed, de wekker gaf zeven uur aan. Het moest avond zijn. De luiken waren vanwege de regen nu ook overdag gesloten. Een peertje met een jutezak erover verspreidde dag en nacht het enige schijnsel. Twee hagedissen zaten bij de lamp en creëerden een chaotisch schimmenspel op de muur. Hij lag op zijn rug en keek naar de ventilator die langzaam rondjes draaide boven het bed. Hoe lang zou hij hier nu al zo liggen? Een paar weken? Misschien al een maand.

Buiten stak de wind op. Er zou nog meer regen komen. De houten luiken rammelden in hun scharnieren en de palmboom veegde met zijn bladeren over de golfplaten van het dak. Na een paar minuten vielen de eerste dikke druppels, als stenen op het dak.

Hij ging rechtop zitten en moest hoesten. Hij proefde de metaalsmaak van bloed in zijn mond. Hij dacht aan de eerste keer dat hij dat geproefd had. Het was tijdens een operatie, hij herinnerde zich alles nog van minuut tot minuut.

De patiënt was een meisje van een jaar of zes. Ze had een grote brandwond op haar linkerarm. Zonder huidtransplantatie zou de arm krom groeien door het littekenweefsel. Anna assisteerde hem die dag. Hij voelde zich nog een beetje ongemakkelijk na het voorval de week ervoor. Hij keek naar haar. Twee grote bruine ogen keken hem tussen het mondkapje en het operatiemutsje aan. Het was moeilijk om haar emotie af te lezen nu hij alleen haar ogen kon zien. Anna pakte het toestemmingsformulier, duwde de duim van de moeder op het inktkussen en daarna op het papier. Ze keek naar de blauwe veeg en knikte naar hem, het was in orde. Met zijn vieren vouwden ze hun handen en baden voor een goede afloop: werken in een missieziekenhuis vereiste enige aanpassing, zeker van een niet-gelovige.

Hij had deze operatie nooit eerder gedaan, hij werd alleen in de tropen uitgevoerd, waar een gewone huidtransplantatie snel ging ontsteken. Hij ontsmette de wond, maakte een oppervlakkige snee in de buikhuid en hechtte de arm aan de buik vast. Over drie weken zou hij de arm iets ruimer weer lossnijden, zodat een deel van de buikhuid werd getransplanteerd.

De operatie duurde langer dan gedacht en op een gegeven moment begon het meisje bij te komen. Hij werkte snel door en voelde het zweet over zijn rug lopen. Vlak voor hij klaar was moest hij hoesten. Op dat moment proefde hij het bloed voor de eerste keer, maar hij kon er geen aandacht aan besteden. Net toen hij de laatste hechting had gezet werd het meisje wakker.

De volgende dag kwam de grote schok. Toen hij tijdens de ochtendronde de zaal binnenkwam was het bed van het meisje leeg. Moeder en kind waren verdwenen. Niemand wist waarheen. Op de medische kaart stond geen woonplaats ingevuld. Nu hij eraan terugdacht kwam hetzelfde mistroostige gevoel weer boven. En dezelfde vragen. Waarom waren ze weggegaan? Liep het meisje nog steeds rond met haar arm aan haar buik? Het was zijn schuld. Hij was na de operatie niet meer gaan kijken.

Na de operatie had hij eerst iets anders aan zijn hoofd gehad. Toen hij zijn mondkapje afdeed schrok hij van de klodder bloed aan de binnenkant. Misschien betekende het niets, maar hij wist dat het iets ernstigs kon zijn. Anna zag het ook en ze sloeg haar arm om hem heen. Ze snikte zachtjes en liet haar hoofd op zijn schouder vallen. Opeens voelde hij hoe ze hem zachtjes in zijn hals kuste. Hij kreeg kippenvel nu hij er weer aan dacht. *Tender Loving Care*, dacht hij, het handelsmerk bij uitstek van de verpleegkundigen. TLC, hij had het regelmatig voorgeschreven, voor de reddeloze gevallen. *'Totally Lost Case,'* zoals Michael altijd fijntjes opmerkte als ze net buiten gehoorsafstand van de patiënt waren.

1

Voorspel

De leugen

Hij kwam aan in een rolstoel, maar niet omdat hij moeite had met lopen. Hij had de rolstoel meegenomen voor het ziekenhuis. Gratis, nadat hij zich bij de luchtvaartmaatschappij als gehandicapte had aangemeld. Het avontuur begon met een kleine leugen. Een leugen met katholieke zegen, het idee was van pater Roberto. Iemand zou vast erg blij zijn met de oude rolstoel, dacht hij.

Op het vliegveld moest hij overstappen en hij wachtte in de schaduw van de vertrekhal voor lokale vluchten. Naast hem zat een van de weinige andere blanken. De man had lange grijs-zwarte haren die in slierten langs zijn hoofd plakten. Diepe groeven in zijn huid getuigden van zijn jaren in de tropen.

‘Eerste keer in Afrika?’ vroeg de man.

Tom knikte.

‘Je boft dat er vanochtend weer brandstof is geleverd. Waarom ben je hierheen gekomen?’

‘Ik ben tropenarts. Ik ga in een missieziekenhuisje in het noorden werken.’

‘Waarom?’

Waarom? dacht Tom. Wie vroeg een arts in een Afrikaans missiehospitaaltje naar zijn bedoelingen?

Tom haalde zijn schouders op. ‘Om iets goeds te doen?’ zei hij.

De man wees met zijn stok naar voren. ‘Je moet naar je vliegtuigje lopen als je niet op de bagage wilt zitten. Zie je die jongetjes bij het hek? Ik neem aan dat jij geen jongetje hebt betaald om een plek bezet te houden?’

‘Ik heb een vaste plek,’ zei Tom.

De man glimlachte. ‘Er zijn geen vaste plekken.’

Tom knikte en zette zijn tas op de rolstoel.

De man keek omhoog. ‘Veel succes in het noorden,’ zei hij, alsof hij een gebed tot de hemel richtte. ‘Over een paar maanden komen de eerste regens weer.’

Tom keek naar de lucht. In de verte zag hij drie kleine wolkjes.

Contrast

Inlanders werken eigenlijk alleen maar als ze afgeranseld worden, zo veel waardigheid hebben zij tenminste nog, maar de blanken, al heel wat beter afgericht door hun openbaar onderwijs, doen het uit zichzelf.

Louis-Ferdinand Céline

In het vliegtuig vol joelende jongetjes van een jaar of twaalf was het bloedheet. Hij nam zich voor de volgende keer ook een plek bezet te laten houden. Om het gezamenlijk leed te verzachten deelde hij pepermuntjes uit en een kwartier lang was hij de populairste man in het vliegtuig. Toen de andere passagiers arriveerden stonden de jongetjes één voor één hun plaatsen af in ruil voor wat muntgeld.

Achterin zat nog één andere blanke, een oudere vrouw met een rafelig wollen vest en onverzorgd haar die op twee grote koffers zat. Verder zaten er alleen Ghanese mannen om hem heen die zó uit een foto-reportage uit de jaren tachtig leken te zijn gestapt, met haar dat glansde van de brillantine, double-breasted pakken, gouden dasspelden en zijden pochetten.

In de cockpit voerden twee piloten verhitte gesprek-

ken in het Russisch. Om de twee minuten barstten ze in een hard gelach uit. Toen de motoren al gestart waren kwam nog een dikke blanke man het vliegtuigje binnen. Het jongetje op de stoel naast Tom veerde op. De man gaf hem wat kleingeld en plofte neer.

De man schudde Tom de hand. Hij bleek een Engelse pindahandelaar. Toen hij hoorde dat Tom voor het eerst in Afrika was begon hij zonder aanmoediging hem in te wijden in de Afrikaanse mores. 'Nooit aan ze laten zien dat je twijfelt!' benadrukte de man met drukke handgebaren. 'En nooit overleggen. Overleg is een teken van zwakte. Doe altijd of je een plan hebt.'

De enige keer dat de man zijn relaas onderbrak was om de stewardess te manen zijn glas bij te vullen. Dat deed hij heel behendig. Al pratend boog hij zich naar het gangpad en stak zijn vinger op. De stewardess, een Ghanees meisje van zestien in een heel strak pakje, stond op van haar klapkrukje en kwam langs met een kartonnen doos met pakjes sinaasappelsap en twee opengebroken flessen sterkedrank. De man knikte naar het lege bekertje voor hem en onderbrak zijn verhaal net lang genoeg om 'Four Roses' te zeggen en de stewardess even glimlachend aan te kijken. De hele handeling verraadde routine.

De stewardess ging weer op het klapkrukje voor in het vliegtuig zitten, met haar gezicht naar de passagiers. Ze werd nog twee keer naar de cockpit geroepen. De eerste keer voor twee pakjes sinaasappelsap en de tweede keer voor de hele doos.

De pindahandel verkeerde in roerige tijden, leerde Tom. Door de aangescherpte Europese regels kon de man zijn pinda's alleen nog als vogelvoer verkopen. De man lachte toen hij Toms ernstige blik zag. 'In Afrika kun je overal geld aan verdienen, jongen, ook aan vogelvoer.'

Het vliegtuigje begon te dalen en Tom keek uit het raam. In het gele savannelandschap lag een grote zwarte rechthoek van platgebrand gras. Midden in die zwarte rechthoek lag de airstrip, een strook betonnen platen met gele strepen. Het vliegtuigje maakte een scherpe bocht en landde met een paar harde klappen. Daarna slingerde het een paar keer, waarbij de wielen piepten.

Toen de deur openging stond Tom vooraan. Een golf warme lucht sloeg het vliegtuig in. Vanaf de trap keek hij uit over de zwartgeblakerde kale vlakke, een spookachtig landschap met hier en daar nog een enkele rechtopstaande spriet. Hij snoof de warme lucht diep in en liet Afrika tot in zijn binnenste doordringen; hij rook de penetrante geur van het verbrande gras.

Hij liep over de betonnen platen naar een gebouwtje dat dienstdeed als aankomst- en vertrekhal. De bagage werd door twee Ghanezen met een handkar naar het gebouwtje gereden en de pindahandelaar gaf hem een hand. De man had de hele reis niet gevraagd wat Tom naar Afrika bracht, maar hij wenste hem veel succes. Tom knikte. De man stak nog joviaal zijn hand in de lucht en liep de andere kant op. 'Niet

vergeten,' riep hij hem over zijn schouder nog na, 'doe alsof je een plan hebt.'

Tom keek verontschuldigend naar de Ghanese passagiers, maar zij leken geen acht te slaan op de twee blanken. In de volste overtuiging dat hij zou worden opgehaald duwde hij de rolstoel richting de uitgang.

Leuk dat u interesse heeft in Nood breekt wet. Klik hieronder om een reactie achter te laten, foto's uit Ghana te bekijken, interviews te lezen of het boek te bestellen en verder te lezen.

Een jonge tropenarts zet na negen jaar studie voor het eerst voet in een vergeten hoek van Afrika. Zijn avontuur begint met een kleine leugen. Om gratis een rolstoel mee te kunnen nemen voor het missieziekenhuis, meldt hij zich aan als gehandicapte bij de vliegmaatschappij. Dat is slechts het begin.

Op tragikomische wijze laat David van Bodegom zien hoe mensen in extreme omstandigheden veranderen. Door de ogen van de jonge arts bezien ontmoeten we een tandarts die tussen de patiënten door zelf aan het lachgas lurkt, een pater die de hele dag video's kijkt en een handelaar die zich naar lokaal gebruik twee vrouwen aanmeet.

Maar ook in de tropenarts dringt Afrika steeds dieper door. In hoeverre blijven zijn geloof en idealen in stand als het leven blijkt te bestaan uit een aaneenschakeling van noodgevallen?

Nood breekt wet is een indringende schets van het reilen en zellen in een Afrikaans missieziekenhuis. Het is een overrompelend verhaal over de houdbaarheid van idealen onder veranderende omstandigheden, geschreven door iemand die zelf als idealist naar Afrika ging en terugkwam als begenadigd literair auteur.

Nood breekt wet is een boek voor mensen die durven dromen. Soms tegen beter weten in.



David van Bodegom is arts en historicus. Hij is columnist voor onder meer het Leids universitair weekblad *Mare*. Zijn korte verhalen werden verschillende keren genomineerd en in 2009 won hij de eerste prijs in de schrijfwedstrijd *In Tekst van nrc.next*. Hij woonde en werkte jarenlang als arts-onderzoeker in Ghana.

'Aangrijpende reis door het hoofd van een idealist. Herkenbaar en meeslepend.'

Steven van de Vijver, Auteur van *Afrika is besmettelijk*.

ISBN 978-90-446-1594-4



9

789044 615944

PROVETHEUS www.pbo.nl www.davidvanbodegom.nl